Refik Fazıl Epikman (1902-1974)

Yazar: Yrd.Doç.Dr.Özand Gönülal

Özet:
Refik Fazıl Epikman, Türkiye Cumhuriyeti'nde sanat olgusu adına, resim uygulamalarıyla çağdaş anlayışa yönelik olarak izlenen yolda önemli bir mesafe almıştır. Bunun yanında yaptığı teorik çalışmalarla sanat olgusunun toplum tarafından tanınması için önemli çabalar sergilemiştir.**Kelimeler:**
Epikman, Müstakiller, Müstakil RessamlarRefik Fazıl Epikman (1902-1974)

Hazırlayan : Dr.Özand Gönülal*

1902 yılında İstanbul'da doğan Refik Epikman 1918 yılında Sanayi-i Nefise Mektebine girer.1924 yılında girdiği Milli Eğitim Bakanlığı sınavını kazanarak öğrenimine devam etmek amacıyla Paris'e gider.Paris'te Julian Akademisi'nde Paul-Albert Laurents atölyesinde çalışır.1928 yılında öğrenimini tamamlayıp İstanbul'a dönerek Güzel Sanatlar Akademisi'ne öğretmen olarak atanır.Aynı yıl kurulan Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği'nin kurucu üyeleri arasında yer alır

15 nisan 1929 yılında kurulan Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği'nin kurucu üyeleri arasında Refik Epikman dışında, Cevat Dereli, Şeref Abdik, Mahmut Cüda, Nurullah Berk, Hale Asaf, Ali Avni Çelebi, Zeki Kocamemi gibi ressamlar ile Muhittin Sebati ve Ratip Aşir Acudoğu gibi heykeltraşlar yeralmaktadır. Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği Türkiye Cumhuriyeti'nin resim alanında kurumsallaşmasının belirgin bir kanıtı olan, sanatçı birliği olarak kurulmuştur. Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin resim alanında "Müstakiller" hareketi, Avrupa'da sanat alanında hızla ortaya çıkan değişimleri Türkiye'ye getirmişlerdir. Bir başka açıdan bakıldığında Müstakiller hareketinin, Türkiye Cumhuriyeti'nde eser veren sanatçıların ortak anlayış çerçevesinde bir araya gelerek "grup" kavramının ortaya çıkmasını sağladığı görülmektedir

Bu birliğin önemli üyeleri arasında yer alan Epikman 1931 yılında askerlik nedeniyle akademideki göreviden ayrılmıştır.Ressam'ın askerde olduğu dönemde akademiye egemen olan, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti üyelerinin engellemeleri nedeniyle,1933 yılında askerlik görevinden dönen Epikman, tekrar akademiye kabul edilmemiştir

Bunun üzerine Ankara Atatürk Lisesi'nde resim öğretmeni olarak göreve başlamış, 1939 yılında ise Ankara Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü, Resim-iş bölümüne atölye hocası olarak atanmıştır

1966 yılına kadar bu görevde kalan Epikman, emekli olduktan sonra Halkevlerinde Güzel Sanatlar kolu başkanlığına getirilmiştir. Refik Fazıl Epikman, resim uygulamalarının dışında çeşitli yayın organlarında yazdığı yazılar ile, Türkiye Cumhuriyetinin Başkentinde sanat olgusu adına önemli faaliyetler gerçekleştirmiş ve 36. Devlet Resim Heykel sergisinde şeref ödülüne layık görüldükten 1 gün sonra 17 Mayıs 1974 tarihinde yaşama veda etmiştir

Ressam Refik Epikman kişisel sergi açmamıştır. Çalışmalarını karma sergilerde sergilemiştir. Bunun yanında Birinci Büyük Millet Meclisi binasının toplantı salonuna açılan odalarına Cumhuriyet'in ilanını konu alan büyük boyutlu resimler yapmıştır

Epikmanın çalışmalarını resimsel dil açısından ,dışa vurumcu konstrüktif - kübist etkili ve soyut eğilimler olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür. Her iki grupta da konu seçiminde çeşitlilik hakimdir

Epikman yurt dışına çıkmadan önce Akademi'de Çallı'nın yanında çalışmıştır.Bu süre içerisinde izlenimci akımın etkisi altında yetişmiştir. Ancak Fransa'daki eğitiminden sonra yurda döndüğünde izlenimcilik anlayışından tamamen uzaklaşarak konstrüktif bir temelden hareket ederek resim yapmaya başlamış, süreç içerisinde kübist anlayışın yansımalarını çalışmalarına dahil etmiştir. Bu dönem resimlerinde kullandığı renk ve ışık, izlenimci resim anlayışından tamamen farklı özelliklere sahiptir. Bu özellikleri

yansıtan en önemli eseri 1928 yılında yaptığı "Bar" adlı resmidir. Bu resimde komposizyon içerisinde yer alan figürlerin kübist -kontrüktivist bir anlayışla biçimlendiği görülmektedir. Komposizyonda etkili olan ışık, loş bir ortamı betimleyecek niteliktedir□

Komposizyonun merkezinde yer alan dans eden çift, belirgin bir hareket etkisini yansıtacak şekilde biçimlenmiştir. Bu hareket etkisi, figürler üstüne düşen parlak ışık ve devinimin gereği biçim bozma çabasıyla desteklenerek sergilenmiştir.Resmin solunda yer alan kırmızı giysili figür, komposizyonun temasını oluşturan bar ortamında dans eden çiftlerin çoğulluğunu vurgulamak adına tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmıştır. Bu figür aynı zamanda yaşanılan mekanın, resim çerçevesinin sınırlarıyla sınırlı olmadığını göstermektedir.Ayrıca resim yüzeyinde kullanılan kırmızı ve sarı renklerin nitelikleri expresif bir tavrın varlığını da göstermektedir□

Türkiye Cumhuriyeti sanat ortamında 1950'lerden itibaren başlayan soyut eğilimler Refik Fazıl Epikman'ın resimlerinde 1960'lı yıllardan sonra etkisini göstermeye başlamıştır□
1966 yılında yapmış olduğu "Statik Düzen" adlı eseri soyut anlayışın egemen olduğu önemli bir örnektir. Bu tarihlerde "Soyut Komposizyon" adı altında bir kaç resim daha yapmıştır. Bu resimlerinde tuval yüzeyine dağılan geometrik kuruluşları ve lekesel değerler ile görsel ve duygusal çağrışımları ortaya koymaktadır□

"Statik Düzen" adlı çalışmasından sonra ki bir tarihte yapmış olduğu "Vizyon III" adlı çalışmasında komposizyona hakim olan erkek figürü ile komposizyonda yer alan diğer unsurlar arasında varolan oransızlık, yeni eğilimin yanısıması olarak karşımıza çıkmaktadır.Bunun yanında soyut anlayışla yapmış olduğu diğer resimlerinden farklı olarak biçime bağlı kalmasına rağmen kübist bir tavrın egemen olduğu gözlemlenmektedir□

Refik Epikman, resim çalışmalarının yanında sanat yazarlığıda yapmıştır. Ar, Ülkü, Güzel Sanatlar Dergisi gibi günün yayın organlarında sergi eleştirileri, sanat olayları ve sanat akımları ile ilgili yazılar yazmıştır.Halkevi yayınları arasında çıkan 1944 yılında yazdığı 13-17. yüzyıllar arası "Klasik Ressamlar" , 1946 yılında yazdığı 17.,18. ve 19. Yüzyıl Dünya Sanatı adlı kitaplar sanat tarihi araştırmalarının ürünleridir□

Refik Fazıl Epikman, Türkiye Cumhuriyeti'nde sanat olgusu adına, resim uygulamalarıyla çağdaş anlayışa yönelik olarak izlenen yolda önemli bir mesafe almıştır. Bunun yanında yaptığı teorik çalışmalarla sanat olgusunun toplum tarafından tanınması için önemli çabalar sergilemiştir□

*Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü□

KAYNAKÇA□
Başkan Seyfi , Tanzimattan Cumhuriyete Türkiyede Resim Ankara 197□
Berk Nurullah-Kaya Özsezgin,Türk Resmi, Ankara 1983□
Büyükişleyen Zahit, Türk Resminde Ankaralı Sanatçılar, Ankara 1991□
Giray Kıymet, Cumhuriyetin İlk Ressamları İstanbul 2004□
Özsezgin Kaya, Türk Resmi Ankara 1999□
Turani Adnan, Türk Resim Sanatı 1984□